

«المعجم»؛ کتابی به گستردگی میراث تفسیری جهان

مدیر گروه قرآنی بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی با بیان اینکه کتاب «المعجم» اثری فاخر و ممتاز است، گفت: آنچه اهمیت این کتاب را برای پژوهشگران دوچندان می‌کند، گستردگی و حجم مطالب گردآوری شده از مهم‌ترین منابع لغوی، ادبی و تفسیری است.

مدیر گروه قرآنی بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی با بیان اینکه کتاب «المعجم» اثری فاخر و ممتاز است، گفت: آنچه اهمیت این کتاب را برای پژوهشگران دوچندان می‌کند، گستردگی و حجم مطالب گردآوری شده از مهم‌ترین منابع لغوی، ادبی و تفسیری است.

کتاب «المعجم» حجت‌الاسلام والمسلمین محمدرضا نوری کوهبنانی، مدیر گروه قرآنی بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی، در گفت‌وگو با ایکنا از خراسان رضوی اظهار کرد: کتاب «المعجم» اثری فاخر و ممتاز بوده که در حوزه واژه‌شناسی و لغات قرآن در سطح ملی و بین‌المللی با استقبال اندیشمندان قرآنی روبه‌رو شده؛ کتابی به گستردگی میراث تفسیری جهان است و معجم اختصاصی الفاظ قرآن کریم و مرجعی مهم، معتبر و جامع در این حوزه شناخته می‌شود، به گونه‌ای که نیاز تمام اندیشمندان، استادان و دانشجویان عرصه واژه‌پژوهی قرآن را برطرف می‌کند و سیر تحول و تطور لغات را به آنها نشان می‌دهد. این معجم، نوعی تفسیر موضوعی با محوریت اصطلاحات به شمار می‌آید.

وی ادامه داد: آنچه اهمیت این کتاب را برای پژوهشگران دوچندان می‌کند، گستردگی و حجم مطالب گردآوری شده از مهم‌ترین منابع لغوی، ادبی و تفسیری است، به گونه‌ای که مقام معظم رهبری (دام‌طله الشریف) نام «الموسوعة القرآنية الكبرى» را بر آن نهادند. از این رو از جلد دهم به بعد عبارت «الموسوعة القرآنية الكبرى» به پشت جلد کتاب افزوده شده است.

نوری کوهبنانی با اشاره به اینکه «المعجم» بر پایه حروف تهجی تنظیم شده است، افزود: در هر مدخل ابتدا فهرست الفاظ قرآنی همراه با آمار کلمات آورده شده، سپس مباحث هر مدخل و ماده در چهار بخش اصلی ارائه شده است. در بخش اول که «النصوص اللغویة» نام دارد، آرای تمام لغت‌شناسان از منابع کهن و معتبر لغت، از قرن اول هجری تاکنون، انتخاب، گردآوری و براساس تاریخ زندگی مؤلفان تنظیم شده است.

وی بیان کرد: در بخش دوم با عنوان «النصوص التفسیریة»، نظرات مفسران از مهم‌ترین متون تفسیری، از قرن اول هجری تا روزگار معاصر، به شیوه‌ای خاص و با حذف و ارجاع مکررات، گردآوری و تنظیم شده است. در این بخش، دریایی از معارف وجود دارد، به گونه‌ای که هر جوینده معارف قرآنی با مراجعه به این کتاب، به مباحث تفسیری، کلامی، فلسفی، عرفانی، اجتماعی، اخلاقی و همچنین دیدگاه‌های گوناگون در این زمینه دست می‌یابد، با ده‌ها نکته تفسیری و بلاغی مواجه شده و از مراجعه به کتاب‌های دیگر بی‌نیاز می‌شود.

مدیر گروه قرآنی بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی با اشاره به اینکه در برخی مدخل‌ها، مانند اعلام قرآنی، مباحث تاریخی نیز افزوده شده است، گفت: درباره کلماتی که به حیوانات مربوط بوده‌اند، به کتاب‌های حیوان‌شناسی و درباره واژگان مرتبط با مکان‌ها، به کتاب‌های جغرافیا مراجعه شده است تا کتاب از این جهت نیز جامع و کامل باشد. در بخش سوم با عنوان «الأصول اللغویة»، سیر تحول معنایی و لغوی هر کلمه بررسی شده و کاربردهای حقیقی و مجازی آن، همراه با ارتباط میان این دو معنا تبیین شده است.

نوری کوهبنانی با بیان اینکه بخش چهارم که «الاستعمال القرآنی» نام دارد و مهم‌ترین بخش کتاب به شمار می‌آید، اظهار کرد: در این بخش، کاربردهای متعدد الفاظ قرآنی و میزان ارتباط آن‌ها با یکدیگر بیان شده است. این بخش در زمان حیات مرحوم آیت‌الله محمد واعظ زاده خراسانی، با قلم توانای ایشان، نگاشته می‌شد که با سبکی نو و متأثر از شیوه تفسیری «قرآن به قرآن»، جایگاه هر واژه قرآنی را براساس یافته‌های علم لغت، بلاغت و تفسیر مشخص کرده است که در نوع خود کم‌نظیر به شمار می‌آید.

وی گفت: پس از درگذشت آیت‌الله محمد واعظ زاده خراسانی در سال ۱۳۹۰، همکاران و شاگردان آن عالم فرزانه، کار تحقیق و تألیف را با همان شیوه و سیاق ادامه دادند و به خوبی از عهده این مسئولیت برآمدند، به گونه‌ای که در حال حاضر پنجاه وهفتمین جلد «المعجم فی فقه اللغة القرآن و سر بلاغته» چاپ شده و در دسترس قرآن‌پژوهان قرار گرفته است.